

Περιεχόμενα

A. Πρόλογος Ειδικού Γραμματέα Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων αποτελεί ένα πρωτοπόρο εγχείρημα πολιτικού σχεδιασμού και υλοποίησης, η οποία αξιολογείται από Διεθνείς και Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς ως μια βέλτιστη πρακτική στον τομέα της παιδικής προστασίας.

Η Γραμματεία μας συστάθηκε πριν από 2,5 χρόνια, μετά από πρωτοβουλία του ίδιου του Πρωθυπουργού, με σκοπό να διασφαλίσει ότι κανένα ασυνόδευτο παιδί δεν θα μείνει μόνο του, χωρίς την προστασία και φροντίδα του κράτους. Έκτοτε το αποτύπωμα της δουλειάς μας είναι ορατό στα αριθμητικά δεδομένα της ασφαλούς στέγασης χιλιάδων παιδιών, της θεσμικής και νομικής τους προστασίας, της ψυχοκοινωνικής υποστήριξής τους, της ένταξής τους στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση, στοιχεία που απαιτούνται για την ομαλή μετάβασή τους στην ενήλικη ζωή.

Συνοπτικά, στη διάρκεια του 2022 η Ειδική Γραμματεία διαχειρίστηκε, 5.660 αιτήματα στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων, διασφαλίζοντας τη στέγασή τους σε κέντρα φιλοξενίας και εποπτευόμενα διαμερίσματα ημιαυτόνομης διαβίωσης, εξασφαλίζοντας μέγιστη πληρότητα 2.500 θέσεων φιλοξενίας.

Παράλληλα, μέσω της αδιάκοπης λειτουργίας της τηλεφωνικής γραμμής, των κινητών μονάδων που λειτουργούν στο πεδίο και του infodesk του Εθνικού Μηχανισμού Επείγουσας Ανταπόκρισης, αλλά και έχοντας πλέον την πολύτιμη συμβολή των ψυχοκοινωνικών ομάδων που λειτουργούν ως «Παραστάτες» στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, καταφέραμε να εντοπίσουμε και να στεγάσουμε περίπου 3.000 παιδιά που διαβιούσαν σε επισφαλείς συνθήκες ή βρίσκονταν σε αστεγία στην ενδοχώρα.

Επιπλέον, συνεχίστηκε η λειτουργία του προγράμματος εθελοντικής μετεγκατάστασης, μέσω του οποίου πάνω από 1.300 παιδιά μεταφέρθηκαν και πλέον διαβιούν με ασφάλεια σε 13 χώρες της Ευρώπης.

Επιπρόσθετα, εντός του 2022, η ψήφιση του νόμου της Επιτροπείας, όπως προωθήθηκε από την Ειδική Γραμματεία, υπήρξε καθοριστικής σημασίας για το σύστημα παιδικής προστασίας στη χώρα μας. Ήδη από τις αρχές του 2023 θα προσληφθούν 180 εντεταλμένοι επιτροπείας και συντονιστές σε όλη την επικράτεια, ώστε κάθε ασυνόδευτο παιδί να έχει ένα σταθερό πρόσωπο αναφοράς, που θα εξασφαλίσει το βέλτιστο συμφέρον και την ευημερία του. Παράλληλα, η θέσπιση του Πλαισίου Κανόνων Λειτουργίας και Αδειοδότησης των Κέντρων Φιλοξενίας, του Εθνικού Μητρώου Ασυνόδευτων Ανηλίκων και η θεσμοθέτηση των συνοδειών των ασυνόδευτων παιδιών εντός της χώρας, εξασφαλίζουν με ακόμα μεγαλύτερη πληρότητα ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο παιδικής προστασίας.

Επίσης, προτεραιότητα για εμάς αποτελεί η προαγωγή της ψυχικής υγείας των ασυνόδευτων ανηλίκων, αλλά και των επαγγελματιών που εργάζονται με τα παιδιά. Σε αυτό το πλαίσιο εξασφαλίστηκε η συμμετοχή περίπου 900 επαγγελματιών της πρώτης γραμμής σε μηνιαίες εκπαιδεύσεις για ζητήματα ψυχικής υγείας, αλλά και η παροχή εποπτείας στο σύνολο του προσωπικού στα κέντρα φιλοξενίας.

Πρωθήσαμε, τέλος, την ανάπτυξη της δράσης των Μεντόρων, όπου πρώην ασυνόδευτοι ανήλικοι λειτουργούν υποστηρικτικά, ως θετικά πρότυπα, για τα παιδιά που φιλοξενούνται στις δομές φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων.

Θεμελιώδης μας στόχος παραμένει η ουσιαστική ένταξη των ασυνόδευτων παιδιών στην ελληνική κοινωνία μέσω της πρόσβασης των ασυνόδευτων παιδιών στο σχολικό περιβάλλον, της παροχής υποστηρικτικής μη τυπικής εκπαίδευσης, της διασύνδεσης των τοπικών φορέων με στόχο το συντονισμό ενταξιακών δράσεων σε όλες τις περιοχές της χώρας, αλλά και της δημιουργίας κατάλληλων εργαλείων για την ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων των παιδιών.

Η εξωστρέφεια και η πολυτομεακή συνεργασία αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της Γραμματείας μας. Μέσα από αυτό το πρίσμα, υλοποιούνται με επιτυχία δράσεις και προγράμματα που υποστηρίζονται από ένα έμπειρο και εξειδικευμένο στην παιδική προστασία προσωπικό, που συνεργάζεται και εντάσσεται αρμονικά στο οικοσύστημα των Οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών. Παράλληλα, στρατηγικοί εταίροι της Γραμματείας μας αποτελούν οι πιστοποιημένες Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών. Ενισχύθηκαν, επίσης, ακόμη περισσότερο οι διμερείς συνεργασίες με κράτη που έχουν ανεπτυγμένα συστήματα παιδικής προστασίας, όπως η Ολλανδία, η Αυστρία, η Δανία, η Νορβηγία και η Ελβετία.

Με την καθοδήγηση της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου μας και την καθημερινή συνεργασία των Υπηρεσιών και των στελεχών του, θα ανταποκριθούμε στις προκλήσεις του 2023, με στόχο να χτίσουμε ένα ακόμη ισχυρότερο πλαίσιο προστασίας για κάθε παιδί που φτάνει ασυνόδευτο στη χώρα μας. Στόχος μας είναι να αντιμετωπίσουμε τις ήδη εντοπισμένες δυσκολίες, που αποτελούν παράγοντες κινδύνου για τα παιδιά, ήτοι να περιορίσουμε τις άτυπες φυγές από τις δομές φιλοξενίας, την σχολική διαρροή, τα φαινόμενα εκμετάλλευσης παιδιών, ενισχύοντας την ομαλή μετάβαση στην ενήλικη ζωή και την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Ηρακλής Μοσκώφ

B. Εισαγωγή

Η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων (ΕΓΠΑΑ) του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου αποτελεί την αρμόδια εθνική αρχή για την προστασία των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους ανηλίκων που ζουν στην χώρα μας. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάζονται και εφαρμόζονται πολιτικές και δράσεις για τη διασφάλιση της προστασίας και της συνολικής ευημερίας των ανηλίκων πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια χωρίς τους γονείς τους.

Βασική στρατηγική προτεραιότητα της Γραμματείας συνιστά η δημιουργία και καθιέρωση ενός ολοκληρωμένου συστήματος παιδικής προστασίας και φροντίδας. Για το λόγο αυτό, η Γραμματεία σχεδίασε την Εθνική Στρατηγική για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων που βρίσκονται στην Ελλάδα, μέσω της οποίας αναπτύσσει δράσεις και προγράμματα, αναμορφώνει θεσμούς, και προτείνει νομοθετικές ρυθμίσεις ή προωθεί πρακτικές που αποσκοπούν στην καλύτερη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ανηλίκων.

Η Εθνική Στρατηγική αναπτύσσεται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες δράσης ως εξής:

(α)

βελτίωση του συστήματος υποδοχής και φιλοξενίας και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων

(β)

εξεύρεση και υλοποίηση βιώσιμων λύσεων για κάθε παιδί

(γ)

προστασία από κάθε μορφή βίας ή εκμετάλλευσης

(δ)

εκσυγχρονισμός της συλλογής δεδομένων που αφορούν στον πληθυσμό των ασυνόδευτων ανηλίκων

Η Ειδική Γραμματεία παρακολουθεί στενά την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής μέσω της εποπτείας και του συντονισμού των δράσεων, ενεργειών και προγραμμάτων των εμπλεκόμενων φορέων και αρχών, που αποσκοπούν στην προστασία και τη φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων, την προώθηση των δικαιωμάτων και του βέλτιστου συμφέροντός τους και την επικαιροποιεί σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Παράλληλα, μέσω των τεσσάρων μονάδων που την απαρτίζουν, η Ειδική Γραμματεία προάγει τον κοινωνικό και παιδοκεντρικό χαρακτήρα της πολιτείας για τους ανηλίκους που στερούνται γονικής μέριμνας, και επιδιώκει να ενισχύσει την ανταπόκριση και αποτελεσματικότητα του συστήματος προστασίας των παιδιών. Για το σκοπό αυτό, αξιοποιούνται επιστημονικά τεκμηριωμένες πρακτικές (evidence-based practices) που εφαρμόζονται διεθνώς και έχουν κριθεί αποτελεσματικές, υιοθετώντας μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα των παιδιών, ακολουθώντας στρατηγικές προτεραιότητες που έχουν τεθεί σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, και τηρώντας τους στόχους των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Γ. Η κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα σε αριθμούς

εικονα

Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα. Αριθμός και δυναμικότητα δομών φιλοξενίας Α.Α., διαμερισμάτων SIL, δομών επείγουσας φιλοξενίας, 01 Ιανουαρίου 2023

εικονα

Τον Δεκέμβριο του 2022 καταγράφονται συνολικά 2.624 ασυνόδευτα παιδιά στη χώρα μας, εκ των οποίων:

1.736 ασυνόδευτα αγόρια και κορίτσια διαμένουν σε κέντρα φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων (γνωστοί ως ξενώνες ασυνόδευτων ανηλίκων)

241 ασυνόδευτα παιδιά φιλοξενούνται σε διαμερίσματα ημιαυτόνομης διαβίωσης

214 ασυνόδευτα παιδιά φιλοξενούνται σε δομές επείγουσας φιλοξενίας

44 ασυνόδευτα παιδιά σε Δομές Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο

389 ασυνόδευτα παιδιά διαβιούν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης και στις Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές έως ότου ολοκληρωθεί η διαδικασία της καταγραφής τους και περίοδος καραντίνας που επιβάλλεται εξαιτίας της πανδημίας.

Δ. Εμβληματικές δράσεις του 2022

1 Θεσμική Προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων

Η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, μέσω της Μονάδας Θεσμικής Προστασίας, λειτουργεί προς το βέλτιστο συμφέρον των ασυνόδευτων ανηλίκων, συντονίζοντας τη δράση υπηρεσιών και φορέων, κρατικών και μη, που εμπλέκονται σε ζητήματα προστασίας ανηλίκων, όπως στέγαση, υγεία, εκπαίδευση και εργασία. Διασφαλίζει την πρόσβαση των παιδιών στα δικαιώματά τους και παρεμβαίνει για ζητήματα που άπτονται σε τομείς παιδικής

προστασίας, όπως είναι η διαδικασία προσδιορισμού ηλικίας, η απόδοση στους ανηλίκους ΑΜΚΑ, ΠΑΑΥΠΑ και ΑΦΜ, ζητήματα προστασίας από την κακοποίηση και τη βία.

Στο πλαίσιο αυτό, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Ασύλου, διασφαλίστηκε η διαδικασία απόδοσης ΠΑΑΥΠΑ και η απρόσκοπτη πρόσβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων, των οποίων το αίτημα διεθνούς προστασίας έχει απορριφθεί, στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και στις υπηρεσίες υγείας, με την τροποποίηση κοινής υπουργικής απόφασης (προς εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 59 του

ν. 4939/2022).

Η Μονάδα προέβη στην χαρτογράφηση του νομικού πλαισίου, οδηγιών, διαδικασιών και πρακτικών που σχετίζονται με τους ασυνόδευτους ανηλίκους, με σκοπό τον εντοπισμό σημείων παρέμβασης, αλλά και περαιτέρω βελτίωσης της θεσμικής προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό απεστάλησαν στους φορείς παιδικής προστασίας διευκρινίσεις σχετικά με την πρόσβαση των ανηλίκων στην εργασία και διευκρινίσεις για την καλύτερη υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλίκων σε νομικές διαδικασίες.

Επίσης, προωθήθηκε εισήγηση για τη νομιμοποίηση της διαμονής νεαρών ενηλίκων – οι οποίοι εισήλθαν στη χώρα ως ασυνόδευτοι ανήλικοι – με ενταξιακή πορεία, στο πλαίσιο τροποποίησης του Κώδικα Μετανάστευσης.

Παράλληλα, δίνοντας έμφαση στην από-ιδρυματοποίηση, εκκίνησε η σταδιακή ένταξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στο εθνικό σύστημα αναδοχής και υιοθεσίας, στο πλαίσιο συνεργασίας με την αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Με την εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής τα ασυνόδευτα παιδιά, μπορούν να λαμβάνουν τη φροντίδα και την υποστήριξη που χρειάζονται μέσα σε μια οικογένεια ή μέσα σε μικρότερες μονάδες φροντίδας, ώστε να εξασφαλίζεται η παροχή εξατομικευμένης φροντίδας και η διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης στην Ελλάδα, καθώς και η ομαλή μετάβασή τους προς την ενηλικίωση. Μέχρι σήμερα έχει ολοκληρωθεί η καταγραφή στο μητρώο ανηλίκων του Εθνικού συστήματος Αναδοχής και Υιοθεσίας, όλων των ασυνόδευτων ανηλίκων, κάτω από την ηλικία των 12 ετών. Περαιτέρω έχουν διεξαχθεί εκπαιδευτικά σεμινάρια, μεταξύ άλλων και σε επαγγελματίες που εργάζονται σε Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, σχετικά με τις διαδικασίες αναδοχής και υιοθεσίας προκειμένου να διασφαλίζεται η ομαλή υλοποίηση τους υπό το πρίσμα του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου.

2 Ψήφιση του Νόμου 4960/2022 «Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας και Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου» (Α' 145)

Η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων διαμόρφωσε και εισηγήθηκε σχέδιο νόμου, το οποίο περιλάμβανε το Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας, αναμορφώνοντας το προηγούμενο θεσμικό πλαίσιο. Με τον ίδιο νόμο οργανώθηκε και ρυθμίστηκε το πλαίσιο φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, προβλέφθηκε η σύσταση του Εθνικού Μητρώου Προστασίας ασυνόδευτων ανηλίκων, θεσμοθετήθηκε ο Εθνικός Μηχανισμός Επείγουσας Ανταπόκρισης για παιδιά σε επισφαλείς συνθήκες και οι συνοδείες ασυνόδευτων ανηλίκων σε μετακινήσεις τους εντός της χώρας.

Ειδικότερα, τον Ιούλιο του 2022 ψηφίστηκε ο Νόμος 4960/2022 «Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας και Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου», ο οποίος τροποποίησε και εισήγαγε νέες διατάξεις στον «Κώδικα Νομοθεσίας για την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών» - ν. 4939/2022, συγκεντρώνοντας την ήδη ισχύουσα νομοθεσία, από την ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη, τεσσάρων (4) ευρωπαϊκών οδηγιών.

2.1 Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Στόχος του Εθνικού Συστήματος Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων είναι η διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανηλίκων, της συνολικής ευημερίας τους, της απόλαυσης και αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων τους, ήδη από την ταυτοποίηση και την καταγραφή τους ενώπιον των αρμόδιων αρχών. Για την εφαρμογή και υλοποίηση του Συστήματος Επιτροπείας, έχουν δρομολογηθεί από την αρμόδια Μονάδα Θεσμικής Προστασίας οι σχετικές διαδικασίες και θεσμικές ενέργειες για την ομαλή εφαρμογή του θεσμού της Επιτροπείας. Πιο συγκεκριμένα, η έκδοση υπουργικών αποφάσεων για την επιχειρησιακή εφαρμογή του συστήματος, όπως είναι ο μηχανισμός υποβολής και διαχείρισης παραπόνων ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο της επιτροπείας και ο κανονισμός οργάνωσης και λειτουργίας του Συμβουλίου Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων.

Με το νέο Σύστημα Επιτροπείας τίθενται οι κανόνες για ένα λειτουργικό και ευέλικτο σύστημα επιτροπείας, όπου το κράτος ασκεί έλεγχο και εποπτεία, δίνει κατευθύνσεις για την άσκηση των επιτροπικών καθηκόντων και υποστηρίζει την υλοποίηση του προγράμματος. Παράλληλα, νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με εξειδίκευση στην προστασία των παιδιών, αναλαμβάνουν την παροχή των υπηρεσιών επιτροπείας, κατόπιν ορισμού τους από τον αρμόδιο Εισαγγελέα και παρέχουν υπηρεσίες επιτροπείας σε εκτιμώμενο αριθμό 2.700 ασυνόδευτων ανηλίκων σε όλη την επικράτεια.

Ο επίτροπος ασκεί τα καθήκοντά του μέσω κατάλληλων φυσικών προσώπων, επαγγελματιών που απασχολεί, τους λεγόμενους «εντεταλμένους επιτροπείας», οι οποίοι μπορούν να είναι υπεύθυνοι, έκαστος, για 15 παιδιά το μέγιστο. Για τον καλύτερο συντονισμό και την υποστήριξη των εντεταλμένων επιτροπείας με τη διαχείριση των υποθέσεων των παιδιών, θεσπίζεται και ο ρόλος του συντονιστή, δημιουργώντας ένα σύστημα με περισσότερη λογοδοσία και εποπτεία.

Οι λειτουργίες της επιτροπείας ασυνόδευτου ανηλίκου αφορούν:

(α)

στην επιμέλεια του προσώπου του ασυνόδευτου ανηλίκου (όπως στέγαση, ιατρική φροντίδα, μόρφωση και εκπαίδευση, καθημερινή φροντίδα)

(β)

στην εκπροσώπησή του σε θέματα προσωπικής κατάστασης (ιδίως για ζητήματα διεθνούς προστασίας και μετανάστευσης, διενέργειας εκτίμησης για τον προσδιορισμό της ηλικίας, οικογενειακής επανένωσης, μετεγκατάστασης, δικαστικών διαδικασιών)

(γ)

στη συνδρομή του σε περιουσιακά θέματα (πρόσβαση σε παροχές μεταναστευτικής πολιτικής και κοινωνικής προστασίας, συμμετοχή στην οικονομική ζωή και στην απασχόληση, πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες και εργασίες)

2.2 Εθνικό Μητρώο Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Στο Εθνικό Μητρώο Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, θα τηρούνται στοιχεία για όλα τα ζητήματα που άπτονται της προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, ώστε να λαμβάνονται οι βέλτιστες αποφάσεις για τα ίδια τα παιδιά, αλλά και να υπάρχει ανά πάσα στιγμή σαφής εικόνα του αριθμού των ανηλίκων που βρίσκονται στη χώρα. Έτσι μπορεί να υπάρχει έλεγχος ως προς τη δυναμικότητα και τη λειτουργία των δομών φιλοξενίας και να σχεδιάζονται πολιτικές και υπηρεσίες βάσει αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων για τις ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλίκων.

2.3 Συνοδείες Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Θεσμοθετήθηκε το πλαίσιο για τις οργανωμένες και ασφαλείς μετακινήσεις ασυνόδευτων ανηλίκων από τα σημεία υποδοχής στην ενδοχώρα, αλλά και από άλλες περιοχές σε ασφαλές πλαίσιο φιλοξενίας, με την συνοδεία προσώπων που έχουν επαρκώς εκπαιδευτεί σε ζητήματα παιδικής προστασίας.

2.4 Πλαίσιο Κανόνων Λειτουργίας των Δομών Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Θεσμοθετήθηκε το πλαίσιο λειτουργίας των δομών φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, με στόχο τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανηλίκων και την παροχή σε αυτούς ποιοτικών υπηρεσιών. Παράλληλα, βρίσκονται σε τελικό στάδιο επεξεργασίας οι υπουργικές αποφάσεις, που ορίζουν τους Πρότυπους Κανόνες Λειτουργίας και Αδειοδότησης των Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, τους Πρότυπους Κανόνες Λειτουργίας Εποπτευόμενων Διαμερισμάτων Ημιαυτόνομης Διαβίωσης, και τους Πρότυπους Κανόνες Λειτουργίας των Δομών Επείγουσας Φιλοξενίας.

Επίσης, προβλέφθηκε η ανάπτυξη και τήρηση Κώδικα Δεοντολογίας για το προσωπικό των κέντρων φιλοξενίας, αλλά και μιας ολοκληρωμένης Πολιτικής Παιδικής Προστασίας, που θα τηρείται στα Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων.

2.5 Θεσμοθέτηση του Εθνικού Μηχανισμού Επείγουσας Ανταπόκρισης

Μετά τη νομοθετική κατάργηση της προστατευτικής φύλαξης με το ν.4760/2020 (άρθρο 43), ο ν.4960/2022 έρχεται να θεσμοθετήσει τον Εθνικό Μηχανισμό Επείγουσας Ανταπόκρισης (Ε.Μ.Ε.Α.), ως επιστέγασμα των προσπάθειών της Ειδικής Γραμματείας για την ασφαλή και άμεση πλαisiώση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε αστεγία ή σε επισφαλείς συνθήκες. Στη διάταξη θέσπισης του Ε.Μ.Ε.Α., ορίζονται ρητά ο σκοπός (ο εντοπισμός και η άμεση παραπομπή και τοποθέτηση σε δομές επείγουσας φιλοξενίας αστέγου ασυνόδευτου ανηλίκου ή ανηλίκου που διαβιεί σε επισφαλείς συνθήκες) και οι αρμοδιότητες του Ε.Μ.Ε.Α., οι οποίες περιλαμβάνουν, εκτός της στέγασης ανηλίκων σε δομές επείγουσας φιλοξενίας και την ανάπτυξη εξειδικευμένων δράσεων για ασυνόδευτους σε κίνδυνο, θύματα εμπορίας ανθρώπων, εκμετάλλευσης ή βίας. Στη διάταξη θεσπίζονται επίσης οι δομές επείγουσας φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων ως δομές άμεσης, προσωρινής στέγασης παιδιών, στις οποίες παρέχονται οι απαραίτητες υπηρεσίες (αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος, ψυχοκοινωνική και νομική συνδρομή) και διενεργούνται οι απαραίτητες διαδικασίες για τη μετάβαση των ανηλίκων σε δομές μακροχρόνιας φιλοξενίας.

3 Εναρμόνιση των διαδικασιών αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος

Σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (ΕΥΑΑ), αναπτύσσεται ένα σύστημα εναρμόνισης των διαδικασιών αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανηλίκων και πιστοποίησης των επαγγελματιών. Οι δυο βασικοί πυλώνες της πιστοποίησης αφορούν στη δημιουργία ενιαίων εργαλείων για την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος και στην εκπαίδευση των επαγγελματιών της πρώτης γραμμής. Στόχος είναι οι επαγγελματίες που θα αναλαμβάνουν να διενεργήσουν αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος να είναι εκπαιδευμένοι και να έχουν πιστοποιηθεί για την εκπαίδευση τους και την ικανότητα τους να διενεργούν την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, ενώ παράλληλα πρωταρχικός στόχος είναι να καθιερωθεί η διενέργειά του σε κάθε βήμα και περίσταση της υπόθεσης ενός ασυνόδευτου ανηλίκου.

4 Ενίσχυση της δυναμικότητας των δομών μακροχρόνιας φιλοξενίας για ασυνόδευτους ανηλίκους

Ενισχύθηκε η δυναμικότητα των δομών μακροχρόνιας φιλοξενίας για ασυνόδευτους ανηλίκους, οι οποίες λειτουργούν με υψηλό ποσοστό πληρότητας (άνω του 80% για τα Κέντρα Φιλοξενίας και άνω του 70% για τα Εποπτευόμενα Διαμερίσματα). Σήμερα λειτουργούν 2.272 θέσεις μακροχρόνιας φιλοξενίας σε 70 Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων

Ανηλίκων και 77 Εποπτευόμενα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης. Επίσης, λειτουργούν 240 θέσεις σε δομές επείγουσας φιλοξενίας, στις οποίες τοποθετούνται οι ανήλικοι που εντοπίζονται από τον Ε.Μ.Ε.Α..

5 Διαχείριση αιτημάτων στέγασης

Η Ειδική Γραμματεία και πιο συγκεκριμένα η Μονάδα Διαχείρισης Αιτημάτων Στέγασης και Μετεγκαταστάσεων, προχώρησε στην τυποποίηση εντύπων παραπομπής για στέγαση ασυνόδευτων ανηλίκων και των διαδικασιών υποβολής τους, καθώς και στη σύνταξη πρωτόκολλων αξιολόγησης της ευαλωτότητας και της προτεραιοποίησης των αιτημάτων στέγασης. Η Μονάδα διαχειρίστηκε, μέσα στο 2022, περί τα 5.660 αιτήματα στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων και διεκπεραίωσε όλες τις προβλεπόμενες διαδικασίες για την τοποθέτησή τους σε δομές μακροχρόνιας και προσωρινής φιλοξενίας.

Παράλληλα, η Μονάδα διαχειρίζεται ευάλωτες περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων και περιπτώσεις που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας, σε συνεργασία με φορείς παιδικής προστασίας και αρχές υποδοχής και ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ, ΚΥΤ, Εισαγγελίες Ανηλίκων, ΑΤ., Ανοιχτές δομές φιλοξενίας) και συντονίζει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς προς το βέλτιστο συμφέρον των ανηλίκων.

Μία συγκεντρωτική εικόνα των αιτημάτων στέγασης για το έτος 2022 δίνεται στα ακόλουθα γραφήματα:

6 Πρόγραμμα Εθελοντικής Μετεγκατάστασης

Συνεχίστηκε το Πρόγραμμα Εθελοντικής Μετεγκατάστασης, έπειτα από δυόμιση χρόνια λειτουργίας. Η ελληνική κυβέρνηση με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη συνεργασία Κρατών-Μελών της ΕΕ και άλλων χωρών, υλοποιεί από τον Απρίλιο του 2020 το πρόγραμμα εθελοντικής μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανηλίκων που διαμένουν στην Ελλάδα, σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Συνολικά 1.313 ασυνόδευτα παιδιά έχουν μεταφερθεί σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Το 2022 πραγματοποιήθηκαν 13 πτήσεις με προορισμό την Γαλλία και την Πορτογαλία. Από τον Ιανουάριο του 2022 μέχρι και την πρώτη εβδομάδα του Δεκεμβρίου, μεταφέρθηκαν συνολικά 113 ασυνόδευτοι ανήλικοι. Στις 30 Ιουνίου του 2022 η Γαλλία ολοκλήρωσε την μετεγκατάσταση όλων των ωφελούμενων της, με την Πορτογαλία να παραμένει στο Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης αναμένοντας να υποδεχτεί ακόμα 195 ασυνόδευτους ανηλίκους.

εικόνα

Συνολικά στοιχεία μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανηλίκων από την αρχή του προγράμματος.

εικόνα

Στοιχεία μετεγκατάστασης ασυνόδευτων ανηλίκων κατά το έτος ολοκλήρωσης του προγράμματος, 2022.

7 Εθνικός Μηχανισμός Επείγουσας Ανταπόκρισης

Ο Εθνικός Μηχανισμός Επείγουσας Ανταπόκρισης (εφεξής Ε.Μ.Ε.Α.) σχεδιάστηκε από την Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), το 2020, και τέθηκε σε εφαρμογή το 2021. Θεσμοθετήθηκε το 2022, και έχει ως σκοπό τον εντοπισμό και την άμεση στέγαση σε Δομές Επείγουσας Φιλοξενίας, ασυνόδευτων ανηλίκων που διαβιούν σε καθεστώς αστεγίας ή σε επισφαλείς συνθήκες. Κεντρικός άξονας του Ε.Μ.Ε.Α. είναι η Γραμμή Επείγουσας Ανταπόκρισης της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, στην οποία παραπέμπονται περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων που διαβιούν άστεγοι ή σε επισφαλείς συνθήκες και μέσω της οποίας παρέχεται καθοδήγηση για την άμεση μεταφορά και στέγασή τους σε ασφαλές περιβάλλον.

Στο πλαίσιο λειτουργίας του Ε.Μ.Ε.Α. έχει αναπτυχθεί συνεργασία με φορείς της κοινωνίας των πολιτών και συγκεκριμένα με το «Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού» στην Αττική και την «Άρσις» στη Θεσσαλονίκη, οι οποίοι έχουν αναλάβει τη λειτουργία ενός Γραφείου Ενημέρωσης και μιας Κινητής Μονάδας, ανά περιφέρεια. Οι ανήλικοι έχουν τη δυνατότητα να μεταβαίνουν καθημερινά στα Γραφεία Ενημέρωσης, για λήψη πληροφοριών αναφορικά με το δικαίωμα τους στη στέγαση σε δομές φιλοξενίας, αλλά και για νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι ψυχολόγοι προβαίνουν στην αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος των ανηλίκων και υπό το συντονισμό του Ε.Μ.Ε.Α. ο ανήλικος εντάσσεται άμεσα σε επείγουσα δομή φιλοξενίας. Τέλος, οι Κινητές Μονάδες που απαρτίζονται από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό διενεργούν ταχεία αξιολόγηση βέλτιστου συμφέροντος των ανηλίκων, τους συνοδεύουν στα Αστυνομικά Τμήματα Αναφοράς για την ταυτοποίησή τους, και στη συνέχεια τους μετακινούν στις δομές επείγουσας φιλοξενίας όπου και φιλοξενούνται.

Το τρέχον χρονικό διάστημα λειτουργούν πανελλαδικά έξι (6) Δομές Επείγουσας Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, συνολικής χωρητικότητας 240 θέσεων, υπό την ευθύνη λειτουργίας του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ). Σημειώνεται ότι οι θέσεις αυξήθηκαν πρόσφατα σε 240 από 200, τον Δεκέμβριο του 2022, λόγω της σταθερά αυξητικής ανάγκης στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων. Ειδικότερα, οι πέντε (5) από τις δομές βρίσκονται στην ενδοχώρα, στους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης και η έκτη στη Λέσβο. Στις ανωτέρω δομές παρέχονται εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη, ενώ κατά την διαμονή των ανηλίκων σε αυτές, ολοκληρώνεται και η καταγραφή του αιτήματός τους για διεθνή προστασία στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου. Κατά τη διαμονή των ανηλίκων στις εν λόγω δομές, εκτιμώνται οι ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε ανηλίκου, διενεργούνται οι απαιτούμενες ιατρικές εξετάσεις και ολοκληρώνεται η διαδικασία αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντός του, με σκοπό την ανεύρεση κατάλληλου πλαισίου μακροχρόνιας φιλοξενίας.

Περαιτέρω, δεδομένης της κρίσης που δημιουργήθηκε από την εισβολή στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022, ο Ε.Μ.Ε.Α. συνέστησε καθορισμένη διαδικασία και ανέπτυξε συνεργασία με την Αστυνομία και τους συναρμόδιους φορείς. Ειδικότερα, η Ομάδα Αξιολόγησης Βέλτιστου Συμφέροντος της Άρσις Θεσσαλονίκης δραστηριοποιήθηκε στο Σημείο Διαβατηριακού Ελέγχου του Προμαχώνα καθημερινά, αποτελούμενη από κοινωνικούς επιστήμονες και διερμηνείς και είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος κάθε χωρισμένου και ασυνόδευτου ανηλίκου που καταφτάνει στο σημείο και τη σύνταξη και αποστολή στον Ε.Μ.Ε.Α. της φόρμας ταχείας αξιολόγησης. Στη συνέχεια, για τις περιπτώσεις διαχωρισμένων ανηλίκων ο Ε.Μ.Ε.Α. παραπέμπει τις υποθέσεις στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων, ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους, για περαιτέρω ενέργειες ως προς τον έλεγχο των εγγράφων τους και διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας, εφόσον κριθεί απαραίτητο, ενώ για τις περιπτώσεις άφιξης ασυνόδευτων ανηλίκων, οι οποίοι δεν διαθέτουν υποστηρικτικό δίκτυο στην Ελλάδα, η Αστυνομία στο Σημείο Διαβατηριακού Ελέγχου στον Προμαχώνα ενημερώνει αμέσως τον Ε.Μ.Ε.Α. ώστε να διεξαχθούν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την στέγασή τους σε δομή επείγουσας φιλοξενίας.

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι ο αριθμός των παραπομπών που έλαβε ο Ε.Μ.Ε.Α. μέσω της Γραμμής Εντοπισμού για χωρισμένους και ασυνόδευτους ανηλικούς από την Ουκρανία από την αρχή της Ουκρανικής κρίσης μέχρι και 30/11/2022 είναι 515.

Επίσης, ο Ε.Μ.Ε.Α. έχει αναπτύξει στοχευμένες δράσεις, μέσω του καινοτόμου προγράμματος «Protection for All Minors», που υλοποιείται στην Αθήνα από το «Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού» με χρηματοδότηση της INTERSOS και στόχο έχει τη μείωση των ασυνόδευτων και χωρισμένων ανηλίκων που διαβιούν σε επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης. Πιο συγκεκριμένα, στο χώρο υποδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων Urban Safe Space, παρέχονται εξειδικευμένες υπηρεσίες με σκοπό ανήλικοι που δεν επιθυμούν να ενταχθούν σε δομές φιλοξενίας να ενθαρρυνθούν ώστε να εγκαταλείψουν τις επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης και να στεγαστούν σε δομές επείγουσας φιλοξενίας ή σε εποπτευόμενα διαμερίσματα ημιαυτόνομης διαβίωσης.

Καθοριστικό ρόλο, στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, κατέχουν οι «Παραστάτες», οι οποίοι είναι κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι και είναι αρμόδιοι για την ανάπτυξη ενός πλάνου δράσης για κάθε ανήλικο ξεχωριστά, ενώ παράλληλα έχουν καθημερινή φυσική παρουσία στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, προκειμένου να εντοπίζουν εγκαίρως ασυνόδευτους και χωρισμένους ανηλικούς που μεταβαίνουν σε αυτά. Το εν λόγω πρόγραμμα μέχρι τα τέλη του 2022

υλοποιούνταν μόνο στην Αττική, ενώ εξετάζεται το ενδεχόμενο επέκτασής του στην Βόρεια Ελλάδα από αρχές του 2023 και εφεξής.

Τέλος, τον Ιούνιο του 2022, εκ μέρους της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων ο Ε.Μ.Ε.Α. συμμετείχε σε εκπαιδευτικό σεμινάριο επιμόρφωσης «Combating Human Trafficking», που διοργάνωσε η Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και Εμπορίας Ανθρώπων της Διεύθυνσης Ασφαλείας Θεσσαλονίκης με τη συνδρομή του Τμήματος Εκπαίδευσης της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης, κεντρικός άξονας του οποίου ήταν η επιμόρφωση σε ζητήματα χειρισμού υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την καταπολέμηση του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων.

8 Δημιουργία πρότυπων διαδικασιών για τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων

Η Προκαθορισμένη Πράξη 8 (PDP#8), με τίτλο «Ενίσχυση της ικανότητας της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων να παρακολουθεί τις υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας που παρέχονται στους ασυνόδευτους ανηλίκους» πρόκειται να ενισχύσει την ικανότητα της Ειδικής Γραμματείας να συντονίζει ένα μηχανισμό εποπτείας των δομών φιλοξενίας, που θα παρέχει κατάλληλες συνθήκες φροντίδας στους ασυνόδευτους ανηλίκους. Η ανάπτυξη και η χρήση εξειδικευμένων εργαλείων κατά τη διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης, θα παρέχουν στην Ειδική Γραμματεία τα απαραίτητα στοιχεία, που θα αποτελέσουν τη βάση για τη χάραξη πολιτικής και την ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής παρέμβασης.

Επιπροσθέτως, το PDP#8 θα ενισχύσει την τεχνογνωσία και την ικανότητα της Ειδικής Γραμματείας να συντονίζει αποτελεσματικότερα το υφιστάμενο δίκτυο κοινωνικής φροντίδας ασυνόδευτων ανηλίκων, προκειμένου να αναλάβει, μέσα στο 2023, εποπτικό ρόλο στην λειτουργία του Εθνικού Μηχανισμού Επείγουσας Ανταπόκρισης και του Μηχανισμού Συνοδίων. Στο πλαίσιο του PDP#8 πρόκειται να προσληφθούν 13 Σ.Ο.Χ. για την διεξαγωγή επιτόπιων ελέγχων σε Δομές Μακροχρόνιας Φιλοξενίας και να υλοποιηθούν δράσεις υποστήριξης και ανάπτυξης ικανοτήτων για το προσωπικό τους. Επίσης, θα αναπτυχθεί η ηλεκτρονική πλατφόρμα Helidon 2, με σύνδεση με την Αλκυόνη II, για την τήρηση του Εθνικού Μητρώου Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και τις ανάγκες εποπτείας και αξιολόγησης των Δομών Μακροχρόνιας Φιλοξενίας.

Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος GR-G: «Ανάπτυξη των δυνατοτήτων διαχείρισης των Εθνικών Συστημάτων Ασύλου και Μετανάστευσης», του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου 2014-2021 (ΧΜ ΕΟΧ/ΕΕΑ Grants).

Στο πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας που παρέχονται σε ασυνόδευτους ανηλίκους, κατά το έτος 2022, διενεργήθηκαν επιτόπιοι έλεγχοι και αξιολογήσεις σε Κέντρα Φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, τόσο στην Αθήνα όσο και στην επαρχία.

9 Προαγωγή της ψυχικής υγείας των ασυνόδευτων ανηλίκων και ενδυνάμωση των επαγγελματιών πρώτης γραμμής

Προκειμένου να υποστηριχθούν οι επαγγελματίες της πρώτης γραμμής σε σχέση με τη διαχείριση ζητημάτων ψυχικής υγείας των ασυνόδευτων παιδιών, από το Μάιο του 2022 υλοποιείται το έργο «Προώθηση της ψυχικής υγείας και πρόληψη των ψυχικών διαταραχών σε ασυνόδευτους ανηλίκους στην Ελλάδα: UAM Mental Health Hub» σε συνεργασία με τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Κυβέρνηση του Τυρόλου και τα Παιδικά Χωριά SOS Αυστρίας και στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, στην επαρκή κατάρτιση, στην ευαισθητοποίηση του συνόλου των επαγγελματιών που εργάζονται σε Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων με απώτερο σκοπό την προαγωγή της ψυχικής υγείας και πρόληψης ψυχικών διαταραχών στον πληθυσμό των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Πιο συγκεκριμένα το Mental Health Hub αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα:

1ο επίπεδο

Οριζόντιες εκπαιδεύσεις όλων των ειδικοτήτων των εργαζομένων σε Κέντρα Φιλοξενίας σε καίριες θεματικές ενότητες όπως η εφηβική ηλικία, η διαχείριση περιστατικών απόπειρας αυτοκτονίας ή αυτοκτονικού ιδεασμού, η διαχείριση της απώλειας και του πένθους καθώς και ο ρόλος του επαγγελματία κλπ. Παράλληλα, με τις οριζόντιες εκπαιδεύσεις αναπτύχθηκε ένα μοντέλο εκπαίδευσης εκπαιδευτών (Training of Trainers), στο οποίο συμμετέχουν 20 από τους 22 φορείς ανά την Ελλάδα. Στόχος των μελλοντικών εκπαιδευτών είναι να λειτουργήσουν πολλαπλασιαστικά ως προς τους νέους εργαζομένους και να εξασφαλίσουν τη συνεχή επιμόρφωση προσωπικού.

2ο επίπεδο

Παροχή κλινικών εποπτειών από εξειδικευμένους επαγγελματίες στον τομέα της ψυχικής υγείας με στόχο την ουσιαστική υποστήριξη και την αποφόρτιση των ομάδων προσωπικού.

3ο επίπεδο

Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στα παιδιά, διαμόρφωση κοινών πρωτοκόλλων διαχείρισης κρίσεων για τα Κέντρα Φιλοξενίας, έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση των επαγγελματιών αναφορικά με τη διαχείριση προκλήσεων και διαταραχών ψυχικής υγείας που βιώνουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι. Για την πιο αποτελεσματική λειτουργία του 3ου επιπέδου η Ειδική Γραμματεία σε συνεργασία με τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδας έχουν υπογράψει Μνημόνιο Συνεργασίας με το Υπουργείο Υγείας και συγκεκριμένα με τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας από το Σεπτέμβριο του 2022.

--Στο γράφημα καταγράφονται οι συμμετέχοντες καθώς και οι θεματικές ενότητες που ήταν διαθέσιμες στους επαγγελματίες που εργάζονται σε Κέντρα Φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων.

--Στο γράφημα καταγράφεται ο αριθμός των εποπτειών που προσφέρθηκαν στα Κέντρα Φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων μέσω του προγράμματος ανά μήνα.

10 Δράση των Μεντόρων

Η δράση των μεντόρων αναπτύχθηκε σημαντικά εντός του 2022. Τρία νέα μέλη προστέθηκαν στην ομάδα αυξάνοντας την εκπροσώπηση των διαφορετικών εθνικοτήτων και παραδειγμάτων κοινωνικής ένταξης. Η νέα ομάδα συνέχισε τη δράση της μέσω των επισκέψεων σε Κέντρα Φιλοξενίας και σε Εποπτευόμενα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, ενώ κατάφερε να προσεγγίσει παιδιά μέσω εναλλακτικών δράσεων δημιουργικής απασχόλησης και ενίσχυσης της συμμετοχικότητας.

Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνοντας το παράδειγμα άλλων ευρωπαϊκών χωρών όπως της Ολλανδίας, η ομάδα των μεντόρων σε συνεργασία με τη Μονάδα της Ένταξης και Υποστήριξης Ασυνόδευτων Ανηλίκων δημιούργησε το «Δίκτυο Εφήβων» μια ομάδα ασυνόδευτων παιδιών που συναντιούνται διαδικτυακά μια φορά το μήνα με τους μέντορες, εκπροσωπώντας τη δική τους δομή φιλοξενίας και κατ' επέκταση τη δική τους κοινότητα. Μέσω του Δικτύου τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να συνδεθούν, να συνομιλήσουν, να γνωρίσουν άλλα ασυνόδευτα παιδιά από όλη την επικράτεια και να «υψώσουν» τη φωνή τους για τα ζητήματα που τους απασχολούν, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν ένα ξεχωριστό δεσμό με τους μέντορες.

Συνολικά μέσω της δράσης των μεντόρων η Ειδική Γραμματεία στοχεύει στην υποστήριξη των ασυνόδευτων παιδιών, στην ενημέρωσή τους για θέματα που τους αφορούν, στην ενδυνάμωσή τους με απώτερο στόχο την ομαλή μετάβαση τους στην ενηλικίωση. Οι μέντορες μέσα από το προσωπικό τους παράδειγμα ένταξης, τις εμπειρίες και τα βιώματα τους δίνουν κίνητρο και ενθαρρύνουν τα παιδιά να ενταχθούν στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα η διαρκής ανατροφοδότηση από το πεδίο λειτουργεί ως μια γέφυρα σύνδεσης μεταξύ των παιδιών και της δημιουργίας πολιτικών που τα αφορούν.

Συνολικά έχουν ωφεληθεί από το πρόγραμμα: 465 παιδιά, ενώ έχουν διενεργηθεί 56 επισκέψεις σε Κέντρα Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων για ενημέρωση των παιδιών σχετικά με το πρόγραμμα των Εποπτευόμενων Διαμερισμάτων Ημιαυτόνομης Διαβίωσης και στα Εποπτευόμενα Διαμερίσματα Ημιαυτόνομης Διαβίωσης για υποστήριξη των παιδιών σχετικά με το σχολείο, την ένταξη και την προετοιμασία για την ενηλικίωση.

*Τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από το αρχείο του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAA).

Στο γράφημα αποτυπώνεται ο αριθμός των επισκέψεων της ομάδας των μεντόρων ανά μήνα σε Κέντρα Φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων και σε εποπτευόμενα διαμερίσματα ημιαυτόνομης διαβίωσης εντός του 2022.

*Τα στατιστικά στοιχεία προέρχονται από το αρχείο του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAA).

Στο γράφημα αποτυπώνονται οι κύριες θεματικές συζήτησης της ομάδας των μεντόρων με τα ασυνόδευτα παιδιά κατά τη διάρκεια του 2022.

11 Υποστήριξη της Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης των Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Για να διευκολυνθεί η πρόσβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στο σχολείο και να ενισχυθεί η συστηματική τους φοίτηση, να διευρυνθούν οι πολιτιστικές και αθλητικές δράσεις και να δημιουργηθούν περισσότερες ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης με στόχο την κοινωνική ένταξη και την ομαλή μετάβασή τους στην ενήλικη ζωή, η Μονάδα Ένταξης και Υποστήριξης Ασυνόδευτων Ανηλίκων της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων υλοποίησε τις ακόλουθες δράσεις στους παρακάτω τομείς κατά το έτος 2022:

11.1 Τυπική & Μη Τυπική Εκπαίδευση

Έγιναν όλες οι απαραίτητες δράσεις για να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στο σχολείο, σε συνεργασία με το Τμήμα Εκπαίδευσης Προσφύγων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσω διαμεσολάβησης για την εξυπηρέτηση αιτημάτων εγγραφών, δημιουργίας Τάξεων Υποδοχής, μετακινήσεις από και προς τα σχολεία, επιμορφώσεις εκπαιδευτικών, επικοινωνία με Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων κ.α. Παράλληλα, εξασφαλίστηκαν οι βασικές προϋποθέσεις για την ένταξη των παιδιών στο σχολείο, όπως είναι η πρόσβασή τους στο εμβολιαστικό πρόγραμμα, η έκδοση ΑΔΥΜ, η χαρτογράφηση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε συνεργασία με την Υπηρεσία Ασύλου με στόχο την εντατικοποίηση της διαδικασίας καταγραφής τους.

Επίσης, διασφαλίστηκε η δωρεά και διανομή σταθερών υπολογιστών (321 υπολογιστές), για τη διευκόλυνση της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων μη τυπικής εκπαίδευσης.

Οργανώθηκαν και διενεργήθηκαν από τη Μονάδα Ένταξης και Υποστήριξης, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, εργαστήρια και σεμινάρια με σταθερές συμμετοχές εκπαιδευτικών από τα Κέντρα Φιλοξενίας που στόχο είχαν την ανάπτυξη των επαγγελματικών δεξιοτήτων καθώς και των δεξιοτήτων υποστήριξης έργου (case management) των επαγγελματιών που εργάζονται εκπαιδευτικά με τα παιδιά στα Κέντρα Φιλοξενίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν ο κύκλος εργαστηρίων εργασιακής συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, σε συνεργασία με τα Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος, τα εργαστήρια του ΚΕΘΕΑ/ MOSAIC για τη διαπολιτισμικότητα και την εξάρτηση, το σεμινάριο για την εκπαίδευση στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα νεαρών προσφύγων.

Οργανώθηκαν εργαστήρια ευαισθητοποίησης σε σχολεία, με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των Ελλήνων μαθητών σχετικά με τους πρόσφυγες συνομήλικούς τους. Ταυτόχρονα, τα εργαστήρια ευαισθητοποίησης απευθύνονται και στους εκπαιδευτικούς των σχολείων σε μια προσπάθεια το σχολικό περιβάλλον να καταστεί πιο συμπεριληπτικό και υποστηρικτικό προς τους πρόσφυγες.

11.2 Πολιτιστικές & Αθλητικές Δράσεις

Έχει εκπονηθεί χαρτογράφηση προ-ενταξιακών δράσεων ανά γεωγραφική περιοχή των Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων έτσι ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση των παιδιών σε πολιτιστικές, αθλητικές και άλλου τύπου δράσεις, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των ανηλίκων και τις διαθέσιμες ευκαιρίες ανά περιοχή.

Γίνεται συντονισμός των προσπαθειών για ενίσχυση συμμετοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων, που διαμένουν σε Κέντρα Φιλοξενίας, σε πολιτιστικές και αθλητικές δράσεις, εργαστήρια, συναντήσεις και φεστιβάλ σε συνεργασία με φορείς και οργανώσεις.

Έχει καθιερωθεί συνεργασία με το Κέντρο Συντονισμού του Δήμου Αθηναίων για θέματα Μεταναστών και Προσφύγων (ACCMR), το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το Μουσείο Ακρόπολης και το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης προκειμένου τα παιδιά να καλλιεργήσουν δεξιότητες και ικανότητες και να αναπτύξουν περαιτέρω κλίσεις και ταλέντα τους.

11.3 Επαγγελματική Κατάρτιση & Εργασιακή Συμβουλευτική

Ολοκληρώθηκε η συγγραφή και έκδοση του Οδηγού Εργασιακής Ένταξης για Ασυνόδευτους Ανηλίκους με τίτλο «Με οδηγό(ω) (σ)το αύριο» σε συνεργασία και χρηματοδότηση της UNICEF, το οποίο απευθύνεται σε επαγγελματίες των Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων. Έχει συγκεντρώσει, σε σύντομα και περιεκτικά κείμενα, τη βασική, εισαγωγική πληροφορία που είναι χρήσιμη για τους νέους / τις νέες με προσφυγικό / μεταναστευτικό υπόβαθρο και με εστίαση στους ασυνόδευτους ανηλίκους, παρουσιάζοντας, παράλληλα, τις εναλλακτικές διαδρομές εκπαίδευσης, κατάρτισης, εργασίας και επιχειρηματικότητας. Ο έντυπος οδηγός, συνοδεύεται από μια ψηφιακή - εκτεταμένη εκδοχή του για όσους / όσες αναζητούν πιο λεπτομερή και σε μεγαλύτερο βάθος πληροφορία σε ένα ή περισσότερα από τα περιεχόμενα.

11.4 Μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην ενηλικίωση

Ξεκίνησε και υλοποιείται το έργο “Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children’s Transition to Adulthood / UAC Futures” με στόχο την ανάπτυξη σχεδίου δράσης για τη μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην ενηλικίωση, με συνεργαζόμενους φορείς παιδικής προστασίας άλλων ευρωπαϊκών χωρών και συντονιστή το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν πραγματοποιηθεί επισκέψεις μελέτης στην Ολλανδία, Ισπανία και Ελλάδα για ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ των εταίρων του έργου και των ενδιαφερόμενων μερών, αλλά και η σύνταξη Εθνικής Έκθεσης για τις καλές πρακτικές και προκλήσεις κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση.

12 Ανταλλαγή τεχνογνωσίας με άλλες χώρες

Με στόχο τη βελτιστοποίηση των διαδικασιών και την συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού της Ειδικής Γραμματείας, εντός του 2022 διεξήχθησαν επιτόπιες επισκέψεις εργασίας (study visits) σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης μνημονίων συνεργασίας με θεσμικούς εταίρους και ευρωπαϊκές ΜΚΟ. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο συνεργασίας με το Υπουργείο Ασφαλείας και Δικαιοσύνης της Ολλανδίας και την οργάνωση NIDOS, ομάδα

εκπροσώπησης της Ειδικής Γραμματείας επισκέφθηκε την Ολλανδία με αντικείμενο μελέτης ζητήματα επιτροπείας και αναδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων. Αντιστοίχως, ομάδα εκπροσώπησης επισκέφτηκε τη Νορβηγία για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε ζητήματα και διαδικασίες αξιολόγησης των δομών μακροχρόνιας φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο συνεργασίας με τη Διεύθυνση Μετανάστευσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Νορβηγίας. Τέλος, πραγματοποιήθηκε σχετική επίσκεψη αντίστοιχου κλιμακίου από την Νορβηγία στην Αθήνα, με το ίδιο αντικείμενο.

---Συνάντηση εκπροσώπων της ΕΓΠΑΑ με στελέχη της Οργάνωσης NIDOS στην Ολλανδία.

--Συνάντηση εκπροσώπων της ΕΓΠΑΑ με στελέχη της Διεύθυνσης Μετανάστευσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Νορβηγίας.

13 Συνεργασία με φορείς και στρατηγική επικοινωνίας

Στο πλαίσιο της στενής συνεργασίας με τους φορείς παιδικής προστασίας, πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις της Ειδικής Γραμματείας με εκπροσώπους των φορέων λειτουργίας δομών μακροχρόνιας φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων, σχετικά με χρηματοδοτικά ζητήματα, την πληρότητα των δομών και άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

Στο πνεύμα της εξωστρέφειας της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων δημιουργήθηκαν και λειτουργούν με μεγάλη ανταπόκριση λογαριασμοί της Γραμματείας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία αποτελούν δίαυλο επικοινωνίας του έργου της Γραμματείας.

Ε. Δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν στο προσεχές διάστημα

1 Κινητές Μονάδες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας για Ασυνόδευτους Ανηλίκους

Η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων λαμβάνοντας υπόψη τις αυξημένες ανάγκες των δομών μακροχρόνιας φιλοξενίας για παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στους ασυνόδευτους ανηλίκους, σχεδίασε και πρόκειται να υλοποιήσει το πρόγραμμα κινητών μονάδων παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας. Οι Κινητές Μονάδες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας για Ασυνόδευτους Ανηλίκους πρόκειται να καλύψουν τις ανάγκες των ασυνόδευτων ανηλίκων αναφορικά με:

(α)

την τακτική ιατρική παρακολούθηση και την παροχή πρωτοβάθμιας ιατρικής φροντίδας

(β)

τη διενέργεια προληπτικών ιατρικών εξετάσεων και τη διασύνδεση με λοιπές ιατρικές υπηρεσίες, όπου κρίνεται σκόπιμο

(γ)

τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων που απαιτούνται για την ένταξη σε δομή φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων (εκτίμηση για δερματολογικά μεταδιδόμενα νοσήματα και δερμοαντίδραση, Mantoux)

Επίσης, οι Κινητές Μονάδες θα υποστηρίζουν την διεξαγωγή της διαδικασίας προσδιορισμού ηλικίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην οικεία νομοθεσία. Οι Κινητές Μονάδες θα απαρτίζονται από γιατρούς, ψυχολόγους, νοσηλευτές και διερμηνείς, που έχουν εμπειρία στην παιδική προστασία.

2 Συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Στόχος της Ειδικής Γραμματείας αποτελεί η καταγραφή και η συστηματοποίηση των καλών πρακτικών που έχουν αναπτυχθεί στο πεδίο καθώς και η κατάρτιση νέων επιστημόνων σε ζητήματα παιδικής προστασίας και μετανάστευσης. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος η Ειδική Γραμματεία συνεργάζεται με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και μέσα στο 2023 θα συσταθεί ομάδα εργασίας, η οποία θα καταγράψει τις καλές πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί από την Ειδική Γραμματεία και τους συνεργάτες της, θα διενεργήσει μελέτες με σκοπό την αποτύπωση αυτών σε ερευνητικό επίπεδο, ενώ θα δημιουργήσει εξειδικευμένες εκπαιδεύσεις σε ζητήματα παιδικής προστασίας με απώτερο στόχο την κατάρτιση νέων εξειδικευμένων επαγγελματιών.

3 Δημιουργία ενημερωτικών βίντεο για τα ασυνόδευτα παιδιά

Σε συνεργασία με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (EUAA) η ομάδα των μεντόρων θα δημιουργήσει ενημερωτικά βίντεο σε γλώσσα κατανοητή προς τα παιδιά σε ζητήματα που τα αφορούν όπως είναι η διαχείριση του οικονομικού βοηθήματος, η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, ο ρόλος του εντεταλμένου επιτροπείας κ.α. Παράλληλα, μέσω αυτών των ενημερώσεων η Ειδική Γραμματεία αποσκοπεί να υποστηρίξει τα παιδιά που οδεύουν προς την ενηλικίωση και τους νεαρούς ενήλικες.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου

Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Θηβών 196 -198, Άγιος Ιωάννης Ρέντης 18233

0030 213 212 8355 / 8506

Τηλεφωνική γραμμή του Εθνικού Μηχανισμού

Επείγουσας Ανταπόκρισης: 0030-213 212 8888

ss.uam@migration.gov.gr

<https://migration.gov.gr/>